

Chaos pojęciowy wokół ekologii – wieloznaczność pojęć związanych z ekologią i skojarzenia z nimi

Ariadna Ciężela

STRESZCZENIE

Tematem artykułu jest wieloznaczność pojęć związanych z ekologią w języku polskim. W artykule zaprezentowano wyniki badania dotyczącego rozumienia przez studentów pojęć związanych z ekologią. Artykuł zawiera również teoretyczną analizę funkcjonowania i rozumienia pojęć takich jak: „ekologia”, „ekolog” i „ekologizm” w języku polskim.

Jedną z inspiracji badania był brak rozróżnienia w języku polskim między ekologią jako nauką i ekologiem jako osobą z wykształceniem biologicznym, a ekologią rozumianą jako działanie prośrodowiskowe oraz ekologiem jako aktywistą na rzecz środowiska, które występuje w języku angielskim (działacz prośrodowiskowy to „*environmentalist*”).

Celem badania było poznanie rozumienia pojęć związanych z ekologią i skojarzeń z nimi. Badanie przeprowadzone zostało w 2022 r. na grupie 185 studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Każdy uczestnik odpowiadał na 3 pytania otwarte dotyczące znajomości i rozumienia poszczególnych pojęć, takich jak: „ekologia”, „ekolog”, „ekologizm” i „environmentalizm” lub skojarzeń z nimi. Wyniki zostały przeanalizowane pod kątem tego, które odpowiedzi pojawiały się często oraz dokonano analizy jakościowej odpowiedzi.

Słowo „ekologia” okazało się przez większość uczestników badania kojarzone z dbaniem o środowisko, przez zdecydowaną mniejszość – z nauką. „Ekolodzy” także okazali się kojarzeni z aktywistami, a jedynie przez niewielką grupę studentów z naukowcami. Skojarzenia okazały się w większości pozytywne, jak również przypisywano ekologom pozytywne cechy (m.in. empatia, odpowiedzialność).

Studenci pytani byli także, czy spotkali się z takimi pojęciami jak „ekologizm” i „environmentalizm”. „Ekologizm” okazał się rozumiany bardzo różnie, od „ekologicznego sumienia człowieka” po „atrępe ekologii” i „agresywne narzucanie poglądów”. Pojęcie „environmentalizm” okazało się nieznanym studentom. Rezultaty badania wskazują na obecność chaosu pojęciowego. Słowa, które pojawiają się obecnie coraz częściej w różnorodnych kontekstach, czy też zaczynają się pojawiać jak „environmentalizm”, są rozumiane bardzo różnie i budzą różne skojarzenia – zarówno pozytywne, jak i negatywne, które nieraz mogą być odległe od intencji nadawcy. Przypisywanie ekologom i osobom zaangażowanym w ochronę środowiska raczej cech takich jak empatia i wrażliwość niż świadomość może świadczyć o postrzeganiu postulatów dotyczących ochrony środowiska jako bardziej wynikających z idealizmu niż mających podstawy naukowe.

Słowa kluczowe: ekologia, ekolog, ekologizm, environmentalizm

---

Wprowadzenie

Pojęcie ekologii jako nauki zajmującej się relacjami między organizmami żywymi a ich środowiskiem wprowadził w 1869 r. Ernst Haeckel. Chociaż świadomość zakłócania relacji między człowiekiem a środowiskiem przyrodniczym pojawiła się razem z rewolucją przemysłową, długo nie stanowiło jednak przedmiotu zainteresowania tej nauki. Naukowcy zainteresowali się nim dopiero w latach 60. XX w. [Ward 1966; Commoner 1974]. Wówczas ekologia stała się przedmiotem szerszego zainteresowania nie tylko środowisk naukowych, ale także społecznych i politycznych.

W języku polskim słowo „ekologia” nabrało nowego potocznego znaczenia jako ochrona środowiska oraz całością postaw i działań z nią związanych. Mianem „ekologów” określa się zarówno osoby z wykształceniem biologicznym, jak i działaczy na rzecz środowiska naturalnego. Z kolei w języku angielskim słowo *ecology* oznacza dziedzinę nauki, działalność proekologiczną określa się mianem *environmetalism*, natomiast działaczy ekologicznych jako *environmentalist*. Brak jednoznaczności w języku polskim może prowadzić do nieporozumień, zwłaszcza w przypadku braku jednoznacznego kontekstu lub doprecyzowania, czy wypowiedź dotyczy naukowców, czy też działaczy. Co więcej, negatywne skojarzenia z ekologami, takie jak m.in. awanturnicze akcje, mogą powodować negatywne skojarzenia z ekologią rozumianą zarówno jako działania prośrodowiskowe, jak i z ekologią jako nauką.

W celu poznania rozumienia pojęć związanych z ekologią oraz skojarzeń, jakie te słowa budzą przeprowadzono badanie na grupie warszawskich studentów, w większości przyszłych nauczycieli, pedagogów, psychologów i socjologów. Wyniki badania, poprzedzone analizą funkcjonowania i rozumienia tych pojęć w polskiej literaturze naukowej i publicystyce, zaprezentowano w dalszej części artykułu.

Przykładem nieporozumień wynikających z wieloznaczności pojęcia „ekologia” jest polskojęzyczne wydanie książki *Environmentalism* kanadyjskiego historyka idei Davida Petersona del Mar [Peterson del Mar 2010], poświęconej historii ruchów prośrodowiskowych. Książka ukazała się w języku polskim pod tytułem *Ekologia*. Tymczasem, zgodnie z angielskim tytułem, poświęcona jest ruchowi społecznemu. Ważne dokonania o charakterze naukowym i społecznym, takie jak *Milcząca wiosna* Rachel Carson (1962), *Bomba populacyjna* Paula Ehrlicha (1968), raport Klubu Rzymskiego *Granice wzrostu* czy powstanie organizacji Greenpeace, funkcjonują w niej na równi z książką dla dzieci *Królik Piotruś* Beatrix Potter (1901), filmem o jelonku Bambi Walta Disneya (1942) czy też *Uwolnić orkę* (reż. Simon Wincer 1993), a nawet z zamiłowaniem do podlewania trawników oraz przywożeniem na pamiętkę z podróży fragmentów rafy koralowej.

Problem narastającego chaosu możliwych znaczeń pojęć ekologia i ekolog od dawna budzi refleksję. Pojawiła się propozycja rozróżnienia na ekologię, czyli naukę o funkcjonowaniu środowiska oraz sozologię – naukę o ochronie środowiska [Dołęga 1998, 2001, 2005]. Według Dołęgi nawiązującego do Walerego Goetla, który w 1965 r. wprowadził pojęcie sozologii, „sozologia jest nauką o systemowej ochronie biosfery przed destrukcyjnym wpływaniem na nią antroposfery” [Dołęga 2005, s. 45].

Próba uporządkowania zamętu stało się promowanie w języku polskim pojęcia ekologizm [Tokarczyk 2010, 2016]. Według Encyklopedii PWN ekologizm jest to „kierunek filozoficzny (2. połowa XX w.) podejmujący problemy ochrony środowiska oraz miejsca człowieka w świecie – głównie wzajemne zależności między człowiekiem a przyrodą, które decydują w niewielkim przedziale czasu o jakości życia, w dalszej zaś perspektywie – o warunkach przeżycia populacji ludzkich, stanowi nową postać humanizmu kształtującego przyrodnicze sumienie człowieka” [Encyklopedia PWN].

W języku angielskim przez *environmentalism* rozumie się troskę o środowisko, działania na rzecz jego ochrony, jak również ruch na rzecz ochrony środowiska, opierający się jednak na przekonaniu, że z zagrożeniami dla środowiska można skutecznie walczyć w ramach istniejącego *status quo*. Natomiast *ecologism* to o wiele bardziej radykalny nurt, który rzuca wyzwanie całej strukturze gospodarczej i społecznej, a nawet proponuje nowy system wartości i moralność [Harrison, Boyd 2003].

W języku polskim nie ma takiego rozróżnienia. Brakuje dokładnego odpowiednika pojęcia *environmentalism*, natomiast pojęcie „ekologizm” okazuje się niejednoznaczne. Odnoszone jest do różnych i wartościujących kontekstów. Ekologizm rozumiany jest jako filozoficzne rozwinięcie naukowych danych ekologii, ożywiający jej oddziaływanie [Sztumski 2020]. Traktowanie ekologizmu jako określenia ideologii przenosi na grunt debaty rozdzźwięk między traktowaniem jej jako formy świadomości społecznej i wizji świata służącej określonym celom politycznym. W pierwszym znaczeniu opisuje ono funkcjonowanie koncepcji wywodzących się z ekologii w życiu publicznym [Tokarczyk 2010, 2016], w drugim odbija napięcia i konflikty polityczne.

W tym miejscu warto przywołać książkę George’a Reismana *The Toxicity of Environmentalism*, której tytuł został przetłumaczony jako *Ekologizm, trucizna XXI wieku*. Celem autora jest zwrócenie uwagi na szkodliwość, jego zdaniem, działalność ruchów ekologicznych, którym zarzuca m.in. nadmierne nagłaśnianie zagrożeń i brak rzetelności w kwestiach naukowych [Reisman 2015]. To kolejny przykład chaosu pojęciowego w języku polskim: to samo pojęcie *environmetalism* jest różnie tłumaczone, w zależności od tego, czy autor przedstawia ruchy ekologiczne w świetle neutralnym, czy negatywnym.

Użycie pojęcia ekologizm zwykle ma na celu podkreślenie, że chodzi o ideologię i ideologiczne manipulowanie odbiorcą, a nie samo podejmowanie czynności mających na celu dbanie o środowisko naturalne. Znaczenie i konotacje są jednak nie do końca jasne i zależne od kontekstu. W ostatnim czasie nie zabrakło wypowiedzi takich jak: „Dzieci trzeba uczyć ekologii a nie ekologizmu”. Ich autorem jest obecny Minister Edukacji i Nauki Przemysław Czarnek. Wypowiadając się w Lublinie w grudniu 2021 r. na gali III edycji konkursu „Lider wiedzy i ochrony środowiska” podkreślił, że w edukacji „O ekologię chodzi, a nie ekologizm. Nie o ideologię lewicową, lewacką, która zaczyna ogarniać umysły Europejczyków (...) która zmierza do animalizacji człowieka i humanizacji roślin i zwierząt” [Czarnek 2021].

Próba uporządkowania i doprecyzowania pojęcia „ekologizm” nie stała się jednak oczywista dla świadomości społecznej. W języku polskim nie istnieje nawet określenie osoby praktykującej ekologizm. Zamęt pojęciowy pogłębiają sceptycy tej problematyki,

tj. negacjoniści (denialiści) klimatyczni, którzy tak jak niektórzy polscy publicyści starają się zdyskredytować wagę problemów ekologicznych – klimatycznych [Ziemkiewicz 2019; Cukiernik 2019; Warzecha 2021]. W tygodniku Lisieckiego „Do Rzeczy” Rafał Ziemkiewicz pisze nie tylko o „ekologizmie”, ale i o nowym domniemanym zagrożeniu – „klimatyzmie”. W tekście zatytułowanym *Nowa religia – klimatyzm* przedstawia problem zmian klimatycznych jako propagandę, której człowiek mający zdrowy rozsądek może stawić opór [Ziemkiewicz 2019]. Nawet jeżeli zacytowani publicyści nie są ekspertami w dziedzinie ekologii, ich publikacje docierają do szerokiego kręgu odbiorców i mogą wpływać na ich postawy oraz postrzeganie tej problematyki.

Jak komentuje całe zjawisko prof. Bralczyk, przyrostek „izm”, oznaczający ideologię lub postawę, służy czasem do piętnowania ideologizacji pewnych zjawisk. Termin „ekologizm” oznacza więc ideologię bądź postawę opartą nie tylko na wiedzy, ale także na przesadach i uprzedzeniach. Prof. Karwat z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW z kolei podkreśla, że przyrostek „izm” ma na celu nadać wydźwięk pejoratywny, co służy sianiu niepewności i wrogości. Jest zdania, że ekologia, będąca nauką zobiektywizowaną, jest niewygodna, bo nakłada na ludzi odpowiedzialność, stąd działania mające na celu przedstawienie jej jako postulatów ekstremistów lub ekscentryków [Żółciak 2020].

Bardzo odmiennie odnosi się do ekologizmu R. Tokarczyk. Według niego ekologizm jest to „ideologia przetrwania człowieka, wszystkich istot żywych, całej Ziemi” [Tokarczyk 2016, s. 15]. W świetle podejścia Tokarczyka, ekologizm charakteryzują niepowtarzalne cechy, takie jak: jednostkowość (dotyczy każdego człowieka), globalizm (odnosi się do całej Ziemi i zamieszkującej ją ludzkości), holizm (lokuje człowieka zarówno w obszarze społecznym, jak i w środowisku przyrodniczym), romantyzm (tak jak romantyzm w kulturze, jest wyrazem buntu przeciwko oświeceniowej wierze w cywilizację, przeciwstawiając jej naturalizm) oraz apokaliptyzm (ostrzega przed nagłą, nieoczekiwaną, globalną ekologiczną katastrofą) [Tokarczyk 2016, s. 15].

Podobnie też, jak w przypadku „ekologii” i „ekologizmu”, również pojęcie „ekolog” otwiera pole do najprzeróżniejszych nieporozumień i nadużyć [Tomiałoć 2011]. Definiując pojęcie „ekolog” Tomiałoć przypominał, że słowo „ekolog” oznacza osobę wykształconą w obszarze nauk biologicznych. Czasami ekologiem może stać się wybitny samouk z wykształceniem „leśnym” lub działacz proekologicznej organizacji pozarządowej. Jednak warunkiem bycia ekologiem pozostaje wykształcenie ekologiczne i wieloletnia praktyka w tym obszarze. Prof. Tomiałoć zwracał jednak uwagę, że pojęcie „ekolog” w języku potocznym i mediach przestało być kategorią zawodową oznaczającą wiedzę i formalne wykształcenie, a zaczęło oznaczać orientację ideową – ekologizm [Tomiałoć 2011]. Tomiałoć wyróżnił 4 rodzaje ekologów: ekologiści („środowiskowcy”), ekowojoownicy, ekoterrorysty oraz znachorzy ekologii.

Ekologiści (środowiskowcy) to aktywiści, zwykle bez wykształcenia przyrodniczego, ale z dużą wiedzą nabytą w trakcie praktycznej działalności. Mający dobre intencje, czasem jednak ulegający mylącym hasłom i niesprawdzonym opiniom. Ekowojoownicy to także działacze świadomi celów swej działalności i z uczciwymi zamiarami, ale zbyt

radykałni, przesadzający w alarmowaniu, czasem mijający się z prawdą lub naruszający prawo. Przykładem są członkowie Greenpeace i Earth First. Ekoterrorysty – ci, którzy walczą z przeciwnikiem metodami pozaprawnymi, agresywnymi, prowadząc do eskalacji konfliktów, a nie do kompromisowych rozwiązań. Ci najbardziej szkodzą wizerunkowi ekologów. Z kolei znachorzy ekologii podszywiają się pod ekologie, by zdobyć korzyści materialne lub popularność [Tomiałojć 2011].

Jak już wspomniano, w języku angielskim słowo *ecologist* oznacza badacza zajmującego się ekologią, a działacze określa się jako *environmentalist*. Analogicznego podziału „environmetalistów” dokonali amerykańscy badacze na podstawie wywiadów z działaczami należącymi do organizacji ekologicznych. Wyróżnili takie grupy jak: działacze na rzecz ochrony przyrody (*conservationist*), dążący do zachowania jej w jak najlepszym stanie, aktywiści (*activists*), angażujący się w działanie obywatelskie – akcje, petycje itp., oraz „radykałowie” (*radicals*), którzy działają poprzez demonstracje i nieposłuszeństwo obywatelskie, m.in. blokady [Tesch, Kempton 2004].

W Polsce na temat ekologów ukazały się wypowiedzi stawiające ich w bardzo negatywnym świetle [Mastalerz 2000; Tomaszewicz 2004; *Ekooszołomy* 2010; Ferfecki 2013; Niedbał 2014]. Przykładem może być tekst z „Uważam Rze” zatytułowany *Ekoterrorysty* [Pietrzak 2015]. Zdaniem autora działacze ekologiczni to szantażyści i łapówkarze, których obawiają się przedsiębiorcy i urzędnicy. Inne krytyczne wypowiedzi sprowadzają protesty klimatyczne do aktywności nacechowanej politycznie – ideologicznie, a nie merytorycznie [Cygan, Podgórski 2020].

Inspiracją do przeprowadzenia badania prezentowanego w artykule stały się, m.in. dwa badania przeprowadzone przez autorkę artykułu kilka lat wcześniej, w niewielkiej odległości czasowej. Pierwsze badanie dotyczyło poparcia dla różnego rodzaju inicjatyw prospołecznych [Ciążela 2014], drugie – postrzegania osób dbających o środowisko naturalne [Ciążela 2015].

Badanie dotyczące poparcia dla inicjatyw prospołecznych przeprowadzone zostało w 2012 r. z udziałem studentów różnych warszawskich uczelni. W badaniu pytano o słuszność pomocy grupom, które nie miały wpływu na sytuację, w której się znalazły (m.in. dzieci w domu dziecka, ofiary kłeski żywiołowej) oraz takim, które przypuszczalnie znalazły się w trudnej sytuacji z własnej winy (m.in. ośrodek terapii uzależnień, motocykliści po wypadkach). Część pytań dotyczyła inicjatyw związanych z ochroną środowiska (m.in. ochrona ginącego gatunku zwierząt). Ponadto uczestnicy pytani byli, czy udzieliliby poszczególnym inicjatywom i instytucjom wsparcia materialnego [Ciążela 2014].

Inicjatywy dotyczące ochrony środowiska zyskały najniższe poparcie, zarówno deklarowane, jak i materialne. Uczestnicy zadeklarowali najniższe poparcie w przypadku organizacji ekologicznej, niższe nawet niż w przypadku pomocy dla motocyklistów, kojarzonych z szybkością i brawurową jazdą [Ciążela 2014].

W ramach kolejnego badania 400 studentów różnych warszawskich uczelni zostało zapytanych, jakimi cechami charakteryzują się osoby dbające o środowisko naturalne (słowo „ekolog” nie zostało użyte w kwestionariuszu). W kwestionariuszu znalazła się

lista cech i zachowań, zarówno pozytywnych (m.in. odwaga, bezinteresowność), jak i negatywnych (m.in. napastliwość, chęć ograniczania wolności innych), jak również dotyczących takich kwestii jak wiek, poglądy czy upodobania [Ciążęła 2015].

Uczestnicy badania przypisywali osobom dbającym o środowisko pozytywne cechy. Najczęściej wymieniane, to: wrażliwość, zaangażowanie, zdolność do poświęceń, wysoka świadomość, poczucie odpowiedzialności, perspektywiczne myślenie, troska o przyszłe pokolenia. Badani przypisywali osobom dbającym o środowisko proekologiczne zachowania takie jak segregowanie odpadów i oszczędzanie wody, zdrowy styl życia. Jedynie niewielu studentów przypisywało osobom dbającym o środowisko negatywne cechy, jak np. naiwność, dwulicowość czy ignorancja. Większość uczestników badania kojarzyła osoby dbające o środowisko z nadmiernym nagłaśnianiem problemów i zagrożeń, jak również z przywiązywaniem się do drzew. Badani kojarzyli osoby dbające o środowisko z posiadaniem wyższego wykształcenia, jednak bez skojarzenia z określonymi poglądami politycznymi czy religią. Nie kojarzono ich z ekscentrycznością czy zamiłowaniem do egzotyki [Ciążęła 2015].

Prezentacja badania

Celem prezentowanego w artykule badania było poznanie rozumienia przez studentów pojęcia „ekologia”, a także ich skojarzeń z nim związanych. Uczestnicy pytani byli także o cechy, które przypisują ekologom i osobom dbającym o środowisko naturalne, co miało na celu sprawdzenie, jak takie osoby są postrzegane. Badanie przeprowadzone zostało w 2022 r. W badaniu wzięło udział 185 studentów różnych kierunków (m.in. pedagogiki, socjologii, psychologii) Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Grupa składała się ze 176 kobiet i 9 mężczyzn w wieku 19–44 lata ($M=23$). Każdy z uczestników odpowiadał na 3 spośród 8 pytań w różnych konfiguracjach. W każdym zestawie pytań znalazło się 1 z pytań dotyczących ekologii lub dbania o środowisko (1–3) oraz pytanie dotyczące znajomości pojęcia „ekologizm” albo pojęcia „environmentalizm” (8–9). Ten sam uczestnik nie odpowiadał jednocześnie na pytania dotyczące skojarzeń z ekologią i skojarzeń z ochroną środowiska, czy też na pytania o cechy ekologów i cechy osób zaangażowanych w ochronę środowiska. Znajomość pozostałych pytań mogłaby mieć wpływ na odpowiedzi uczestników, np. osoby zaangażowane w ochronę środowiska mogłyby zostać potraktowane jako grupa rozłączna z aktywistami ekologicznymi. Pytania zostały oznaczone numerami i pogrupowane jedynie na potrzebę analizy wyników.

- Jak rozumiesz pojęcie „ekologia”?
- Wymień 3–5 skojarzeń ze słowem „ekologia”.
- Wymień 3–5 skojarzeń z pojęciem „ochrona środowiska”.
- Jakimi cechami charakteryzują się ekolodzy?
- Jakimi cechami charakteryzują się osoby zaangażowane w ochronę środowiska naturalnego?

- Wymień 3–5 skojarzeń ze słowem „ekolog”.
- Czy spotkałeś/aś się z pojęciem „ekologizm”? Jeśli tak, wyjaśnij, na czym polega różnica pomiędzy „ekologią” a „ekologizmem”?
- Czy spotkałeś/aś się z pojęciem „environmentalizm”? Jeśli tak, wyjaśnij, na czym polega różnica pomiędzy „ekologią” a „environmentalizmem”?

Wyniki

Ekologia i ochrona środowiska

Jak rozumiesz pojęcie „ekologia”?

Na pytanie dotyczące rozumienia pojęcia „ekologia” odpowiedziały 43 osoby. 29 osób (co stanowi 67%) utożsamia ekologię z ochroną środowiska naturalnego. Wśród odpowiedzi znalazły się sformułowania, takie jak: dbanie o środowisko (wymienione przez 16 osób), ochrona środowiska, dbanie o planetę, troska o przyrodę, ale także życie w sposób jak najbardziej przyjazny dla środowiska, szanowanie planety, mądre wykorzystanie surowców.

Warto zwrócić uwagę na wypowiedzi, które utożsamiają ekologię z ochroną dzikiej przyrody, bez bezpośredniego związku ze środowiskiem, w którym żyje człowiek: „Ekologia to troska o środowisko, wszelkie działania mające na celu ochronę zwierząt i roślin. Dbanie o środowisko, nie tylko rośliny, ale także i zwierzęta. Troska o przyrodę, traktowana jako uznawanie wyższości praw natury nad prawami człowieka”.

Z drugiej strony jednak pojawiły się odpowiedzi, takie jak: „Dbanie o nasze środowisko, otoczenie, w którym żyjemy. Dbanie o nasz wspólny dom – Ziemię. Życie bez niepotrzebnego konsumpcjonizmu, zwracanie uwagi na potrzeby naszej planety i przyszłych pokoleń”.

Tylko 10 osób odpowiedziało, że pod pojęciem „ekologia” rozumie dziedzinę nauki. Przykładowe odpowiedzi: „ekologia zajmuje się badaniem zależności między organizmami oraz między organizmami a miejscem, w którym żyją, czy też nauka o współzależnościach między środowiskiem przyrodniczym i wszystkimi organizmami w tym środowisku żyjącymi”. Pojawiły się również ciekawe odpowiedzi, takie jak: „Nauka o porządku i nieporządku w przyrodzie. Zajmuje się badaniem wzajemnych oddziaływań między organizmami/istotami, a ich „domem” środowiskiem”. Cztery osoby wyraziły błędne przekonanie, że ekologia to nauka o ochronie środowiska, m.in. „nauka zajmująca się ochroną środowiska, nauka o dbaniu o środowisko, nauka o dbaniu o naturę”.

Wymień 3–5 skojarzeń ze słowem „ekologia”

Na pytanie o skojarzenia ze słowem „ekologia” odpowiedziało 46 osób. Do najczęściej pojawiających się skojarzeń należały: środowisko (14), natura (9), przyroda (6), planeta (4) oraz czystość (4). Pojawiły się też pojedyncze pozytywne skojarzenia takie jak:

empatia, troska, szacunek, wolność, przyszłość, uśmiech, myślenie o przyszłych pokoleniach, ograniczenie konsumpcjonizmu, świadomość problemów i zmian dotyczących klimatu, troska o przyszłość naszego świata naturalnego.

Dużą część odpowiedzi stanowiły skojarzenia związane z ochroną środowiska i konkretnymi sposobami ochrony środowiska. Obok odpowiedzi ogólnych, takich jak ochrona środowiska, dbanie o planetę czy ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko, do najczęściej wymienianych należały: segregowanie śmieci (9), recykling (8), wegetarianizm/weganizm (6), oszczędzanie wody (3), ograniczanie plastiku (3). Ponadto znalazły się tak konkretne sposoby ochrony przyrody, jak m.in. panele słoneczne, wiatraki, metalowe słomki czy parki narodowe i rezerwy przyrody.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące skojarzeń ze słowem „ekologia” uczestnicy nie wymienili żadnych związanych z ekologią jako nauką. Nie pojawiły się żadne skojarzenia związane z działalnością organizacji ekologicznych. Wśród skojarzeń uczestników pojawiło się natomiast pojęcie – antykapitalizm.

Wymień 3–5 skojarzeń z pojęciem „ochrona środowiska”

Na pytanie o skojarzenia z pojęciem „ochrona środowiska” odpowiedziało 46 osób. Pojęcie ekologia zostało wymienione w tym kontekście przez 7 osób. Część osób podała również określenia synonimiczne do ochrony środowiska, m.in. dbanie o przyrodę, dbanie o planetę. Większość odpowiedzi dotyczyła sposobów ochrony środowiska. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, do najczęściej wymienianych należały: segregowanie śmieci (12), recykling (4), ochrona zagrożonych gatunków (4), zaprzestanie wycinki lasów (3), wegetarianizm/weganizm (3), ograniczanie plastiku (3). Uczestnicy wymienili także ograniczenie konsumpcjonizmu, zmniejszenie zużycia surowców nieodnawialnych, unowocześnienie gospodarki, zaniechanie gospodarki rabunkowej, a także edukowanie innych oraz rozpowszechnianie zagadnień związanych z ekologią w Internecie.

Pojedyncze osoby wymieniły skojarzenia związane z działalnością o charakterze zorganizowanym: aktywizm (2), protesty, zaangażowana młodzież. Pojawiły się skłaniające do refleksji odpowiedzi trzech osób – działalność ważna, potrzebna, zbywana, nieopłacalna oraz ważna, ignorowana, trudna oraz bezsilność i strach. Do wartych refleksji skojarzeń uczestników należy również bojkot kapitalizmu.

Ekolodzy i osoby zaangażowane w ochronę środowiska naturalnego

Jakimi cechami charakteryzują się ekolodzy?

Na pytanie odpowiedziały 44 osoby. Do najczęściej wymienianych cech należały: empatia (9, co stanowi 20% osób, które odpowiedziały na to pytanie), odpowiedzialność (6), odwaga (6), dobroć (5), troskliwość/troska o innych (5), wrażliwość (4), cierpliwość (4), rozwaga (4). Jest to wynik zgodny z wynikami badania przeprowadzonego w 2015 r., gdzie wysoki odsetek uczestników przypisywał osobom dbającym o środowiska pozytywne cechy osobowości [Ciążęła 2015].

Większość uczestników przypisuje ekologom pozytywne cechy. Najczęściej wymieniana cecha to empatia. Rzadziej wymieniane przez uczestników były: inteligencja (3), świadomość (2), wiedza (2) czy myślenie przyszłościowe (2). Na podstawie cech wymienianych spontanicznie przez uczestników można wnioskować, że ekolodzy kojarzeni są przez nich bardziej z empatią niż ze świadomością i, co się z tym wiąże, przypuszczalnie ich działalność również, w rozumieniu osób badanych, motywowana jest raczej wrażliwością i altruizmem niż świadomością zagrożenia, wiedzą i kompetencją. Mimo iż badanie zostało przeprowadzone na niewielkiej grupie, jest to wniosek warty refleksji.

Nieliczni uczestnicy postrzegają ekologów jako uciążliwych psychofanów, a także głośnych, czasem przesadzających ze swoimi działaniami, choć dobrze, że są. Z wymienionych cech można natomiast wnioskować, że prawie wszyscy uczestnicy, którzy odpowiedzieli na pytanie, podali cechy ekologów rozumianych jako aktywistów na rzecz ochrony środowiska. Tylko jedna odpowiedź spośród 44 odnosiła się do ekologów-naukowców: Jak każdy naukowiec, charakteryzują się obiektywnością, dużą wiedzą w ich dziedzinie, rzetelnością.

Jakimi cechami charakteryzują się osoby zaangażowane w ochronę środowiska naturalnego?

Na pytanie odpowiedziało 70 osób. Większość uczestników, podobnie jak w przypadku pytania o cechy charakteryzujące ekologów, przypisywała osobom zaangażowanym w ochronę środowiska cechy pozytywne. Do najczęściej wskazywanych cech należały: empatia (14, czyli, podobnie jak w poprzednim pytaniu, 20%), wrażliwość (9), odpowiedzialność (6), odwaga (6), zaangażowanie (5). Ponadto uczestnicy badania przypisują osobom zaangażowanym w ochronę środowiska naturalnego takie cechy jak – mądrość życiowa, odnoszenie się do wartości moralnych, miłość do natury, wiara w dobry świat, wrażliwość na traktowanie zwierząt, ale także silna osobowość, nieustępliwość (rozumiana pozytywnie, jako nieugięcie się pod naciskami), wytrwałość w swoich postanowieniach i dar przekonywania innych do swoich racji. Nieliczne osoby wymieniły cechy negatywne, takie jak chęć narzucania swoich poglądów i poczucie wyższości nad tymi, którzy tego nie robią (tzn. nie dbają o środowisko).

W odpowiedzi na pytanie dotyczące cech osób zaangażowanych w ochronę środowiska naturalnego część badanych wymieniła konkretne zachowania i działania mające na celu ochronę środowiska. Warto nadmienić, że w przypadku pytania o cechy charakteryzujące ekologów takich odpowiedzi nie było. Uczestnicy wymienili sposoby ochrony środowiska, takie jak m.in. segregowanie śmieci, oszczędzanie wody, ograniczenie ilości zużywanego plastiku, korzystanie z transportu publicznego, a także udział w akacjach. Osoby zaangażowane w ochronę środowiska naturalnego w świadomy sposób wybierają artykuły spożywcze, kosmetyczne itp., w świadomy sposób się odżywiają, wybierają alternatywy w życiu codziennym, ograniczają lub rezygnują z konsumpcyjnego trybu życia. To osoby, które promują ekologiczny styl życia i same tak żyją. Zdaniem jednego z uczestników są to ludzie złotouści, medialni i aktywni społecznie.

Wśród wymienionych przez uczestników dominowały cechy osobowości lub działania na rzecz środowiska, ale jeden z uczestników scharakteryzował osoby zaangażowane w ochronę środowiska w sposób następujący: zazwyczaj posiadanie wyższego wykształcenia, weganizm/wegetarianizm, mieszkanie w większych miastach, poglądy lewicowe. Podobnie, w badaniu przeprowadzonym w 2015 r. większość uczestników kojarzyła osoby dbające o środowisko z posiadaniem wyższego wykształcenia, jednak wyniki nie wskazywały na jednoznaczne kojarzenie takich osób z konkretną opcją polityczną [Ciążęła 2015].

Warta przytoczenia jest odpowiedź jednego z uczestników, zwracająca uwagę na ważny problem, mianowicie ludzi deklaratywnie zaniepokojonych stanem środowiska naturalnego i nieraz zachęcających innych do dbania o nie, jednak niekoniecznie postępujących w sposób przyjazny środowisku: „Mamy całą masę różnych grup społecznych, zaczynając od zielonych świrów, którzy uwierzą we wszystko, co im powiesz, mamy też celebrytów, którzy pokazują się jako tacy EKO, a potem wsiadają w prywatny odrzutowiec i mamy ludzi rzeczywiście dbających o ekosystem”.

Wymień 3–5 skojarzeń ze słowem „ekolog”

Na pytanie dotyczące skojarzeń ze słowem „ekolog” odpowiedziało 71 osób. Do najczęściej wymienianych skojarzeń o charakterze ogólnym należały: natura (17), przyroda (12), zieleń/zielony (7). Uczestnicy wymienili również sposoby ochrony środowiska m.in. segregowanie śmieci (5), recykling (4), zero waste (4).

Uczestnicy wymienili następujące skojarzenia dotyczące samej osoby ekologa: badacz (10), naukowiec (8), działacz (6), aktywista (4). Warto nadmienić, że określenia, zarówno bliskoznaczne, jak i odmienne, nieraz były wymieniane przez tego samego uczestnika, np. wśród określeń wymienionych przez tę samą osobę znalazły się badacz, naukowiec, przez inną zarówno badacz, jak i działacz. Wśród odpowiedzi znalazły się ponadto inne określenia zarówno dotyczące ekologa-naukowca, m.in. przyrodnik, biolog, jak i ekologa-aktywisty, m.in. wolontariusz, idealista, pasjonat, innowator, a nawet hippis i „oszołom” (ostatnie skojarzenia wymieniła osoba w wieku 31 lat, więc przypuszczalnie pamiętająca czasy, gdy to określenie stało się popularne). Wśród odpowiedzi znalazły się również następujące – osoba dbająca o środowisko, chcąca pomóc środowisku i planecie, ukazująca pozytywne życie ekologiczne, człowiek zgodny z naturą, chroniący przyrodę i zagrożone gatunki, pomaga planecie, tłumaczy, jak można dbać o środowisko, posiada wiedzę o praktykach (skutecznych) ochrony środowiska, miłośnik przyrody/natury, żyjący ze zgodą ze środowiskiem i z wiedzą na temat tego, jak np. segregować śmieci, nie marnować wody.

Niektórzy uczestnicy wymienili także cechy osobowości zbieżne z tymi, które zostały wymienione w odpowiedzi na poprzednie pytania, m.in. dobroć, wrażliwość, odpowiedzialność, skromność. Pojawiły się też takie skojarzenia jak minimalizm czy prostota. Jedynie pojedyncze osoby wymieniły skojarzenia związane z działalnością organizacji ekologicznych: protest, blokada, strajki, walka o prawa natury.

Ekologizm i environmentalizm

Czy spotkałeś/aś się z pojęciem „ekologizm”? Jeśli tak, wyjaśnij, na czym polega różnica pomiędzy „ekologią” a „ekologizmem”?

Czy spotkałeś/aś się z pojęciem „environmentalizm”? Jeśli tak, wyjaśnij, na czym polega różnica pomiędzy „ekologią” a „environmentalizmem”?

Na pytanie nr 7, dotyczące znajomości pojęcia „ekologizm”, odpowiedziało 90 osób. Jedynie bardzo nieliczne osoby odpowiedziały, że nie znają tego pojęcia, czy też nie rozumieją jego znaczenia, mimo że spotkały się z tym terminem. Odpowiedzi uczestników, którzy zadeklarowali znajomość pojęcia, okazały się jednak zróżnicowane.

Wśród odpowiedzi znalazły się negatywnie zabarwione interpretacje pojęcia, w tym mówiące, że ekologizm cechuje się agresywnością i jest oparty na manipulacji. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że uczestnicy pytani o różnicę między ekologizmem a ekologią nie wypowiadali żadnych negatywnych ocen na temat ekologii. Ekologia była według nich nauką, dbaniem o środowisko, ewentualnie stylem życia. Pojawiła się nawet odpowiedź, że ekologizm to atrapa ekologii. Przykładowe odpowiedzi:

- „Różnica polega na tym, iż ekologizm objawia się, często nawet agresywnym narzucaniem innym idei bycia ekologicznym i zmuszania innych do przesadnego bycia ekologicznym”.
- „Ekologizm oparty jest na ideologii i manipulacji, zaś ekologia dotyczy świadomych działań na rzecz środowiska naturalnego”.
- „Ekologia to nauka o środowisku i organizmach, natomiast ekologizm to pogląd stawiający dobro zwierząt ponad człowiekiem”.

Pojawiły się również odpowiedzi pozytywne, mówiące, że ekologizm „jest przyrodniczym sumieniem człowieka, troszczy się o przyrodę, to budzenie sumienia przyrodniczego” czy też „nurt popierający działania ekologiczne”.

Na pytanie nr 8, dotyczące znajomości pojęcia „environmentalizm”, odpowiedziało 95 osób. 90 osób odpowiedziało, że pojęcie „environmentalizm” nie jest im znane. Dwie osoby skojarzyły environmentalizm z kierunkiem w pedagogice, zgodnie z którym największy wpływ na jednostkę ma środowisko. Tylko trzy osoby spotkały się z pojęciem „environmentalizm” i udzieliły odpowiedzi, że environmentalizm to „nurt filozoficzno-polityczny dążący do zmniejszenia negatywnego wpływu człowieka na środowisko naturalne” (a więc w jednym ze znaczeń przypisywanych ekologizmowi) czy też „ruch ekologiczny”. Interesujące jest również, że uczestnicy proszeni o wskazanie, na czym polega różnica pomiędzy ekologizmem a ekologią, odpowiadali: „Ekologia to nauka o środowisku i jego ochronie” czy też „Ekologia to sortowanie śmieci”.

Podsumowanie i wnioski

Teoretyczne rozważania dotyczące ekologii w polskiej literaturze przedmiotu koncentrują się głównie na problemach ekologicznych, a nie bazy pojęciowej. Próby doprecyzowania pojęć związanych z ekologią, ekologami, ekologizmem stanowią w nich kwestię drugorzędą. Należy też stwierdzić brak badań empirycznych dotyczących rozumienia tych pojęć i skojarzeń z nimi związanych, w tym obejmujących studentów. Trudno więc porównać wyniki prezentowanych badań dotyczących tego zjawiska z wynikami innych badań niż przeprowadzonych przez autorkę niniejszego artykułu [Ciążela 2014, 2015]. Zarówno z rezultatów badania przeprowadzonego w 2015 r., jak i prezentowanego w artykule wynika pozytywny obraz osób chroniących środowisko naturalne.

Ekologia kojarzona jest przez studentów przede wszystkim z ochroną środowiska, a nie z nauką, ewentualnie jest błędnie rozumiana jako nauka o ochronie środowiska. Z udzielonych przez uczestników badania odpowiedzi wynika, że pojęcie „ekologia” kojarzone jest neutralnie lub pozytywnie: z problematyką ochrony środowiska, świadomości jego zanieczyszczenia, sposobami ochrony itp., poza tym z myśleniem o przyszłości i ewentualnie zdrowym stylem życia. Warto zwrócić uwagę na prawie zupełny brak skojarzeń dotyczących kontrowersyjnej lub awanturniczej działalności osób uznawanych za aktywistów ekologicznych.

Ekolodzy i osoby zaangażowane w ochronę środowiska postrzegani są jako empatyczni, dobrzy i wrażliwi, a dopiero na drugim miejscu jako świadomi i kompetentni. Daleko idącym, niemniej również wartym refleksji jest wniosek, iż przypisywanie ekologom i osobom zaangażowanym w ochronę środowiska takich cech jak empatia i wrażliwość może świadczyć o tym, że dbanie o środowisko i troska o dobro słabszych od człowieka roślin i zwierząt, w dalszym ciągu postrzegane są raczej jako idealizm, a nie jako konieczność i dążenie do uniknięcia zmian i zniszczeń, których skutki dotkną nas samych.

Może to wynikać z nadal niewystarczającej świadomości konsekwencji niszczenia środowiska również dla ludzi. W tym momencie warto przypomnieć kampanię WWF „Jesteś zagrożonym gatunkiem” jako przykład dążenia do powiązania świata przyrody ze światem ludzi, i uświadamiania, że zanieczyszczenie środowiska ma negatywne skutki także dla człowieka. Organizacja WWF znana jest z działań na rzecz zagrożonych gatunków zwierząt. Kampania „Jesteś zagrożonym gatunkiem”, mająca miejsce przed Szczytem Klimatycznym w Katowicach, dotyczyła następstw zmian klimatycznych dla człowieka. Warto byłoby popracować nad wizerunkiem aktywisty ekologicznego jako osoby nie tylko idealistycznej i wrażliwej, co oczywiście nie jest bez znaczenia, ale również świadomej i kompetentnej. Warto podkreślać, że potrzeba i postulaty ochrony środowiska nadal mają swoje podstawy w nauce, są koniecznością, a nie tylko potrzebą wynikającą z wrażliwości idealistów.

Większość uczestników badania spotkała się z pojęciem „ekologizm”, jednak jego znaczenie jest różnie rozumiane. Jak wskazują wyniki badania pojęcie „environmentalizm” nie jest znane. Może rozwiązaniem byłoby wprowadzenie go zamiast

nacechowanego negatywnie ekologizmu? Czy może ekologia rozumiana jako ochrona środowiska pozostaje jednak najlepszym określeniem, ponieważ, jak mówi prof. Karwat, odwołuje się do nauki, a nie ideologii, i nie ma tutaj potrzeby mówić o żadnych, być może nacechowanych pejoratywnie, „-izmach”? [Żółciak 2020].

Warto byłoby jednak wprowadzić rozróżnienie i nazywać ekologami jedynie osoby z wykształceniem biologicznym, jak wskazuje na to końcówka „-log”, natomiast działaczy określać precyzyjnie jako aktywistów ekologicznych? Wówczas byłoby jasne, że sformułowanie „ekolodzy ostrzegają” lub „ekolodzy postulują” pochodzi od naukowców/specjalistów, a nie od aktywistów? Nie odbierałoby to wtedy autorytetu naukowcom i specjalistom w oczach osób sceptycznych. Postulaty ekologów byłyby postrzegane jako mające podstawy naukowe, a nie jedynie wynikające z wrażliwości.

Uwagę zwracają pojedyncze odpowiedzi dotyczące poglądów politycznych. Ekologia nadal kojarzona jest przez część osób z określonymi poglądami politycznymi. Idąc dalej, traktowana jest jako część całego „pakietu” poglądów progresywnych i jednoznacznie lewicowych, przez co osobom posiadającym inne poglądy trudno identyfikować się z problematyką, na co zwraca uwagę w swej publikacji Trudnowski [2021].

Rezultaty badania wskazują na obecność chaosu pojęciowego. Słowa, które pojawiają się obecnie, coraz częściej w różnych kontekstach, czy też zaczynają się pojawiać jak wspomniany wyżej „environmentalizm” są rozumiane bardzo różnie i budzą różne skojarzenia, zarówno pozytywne, jak i negatywne, które nieraz mogą być odległe od intencji nadawcy. Co więcej, rozważania specjalistów wywierają niewielki wpływ na świadomość i jedynie w niewielkim stopniu docierają do szerokich kręgów społeczeństwa. Wciąż mamy do czynienia z nakładaniem się znaczeń i pojęć oraz ich intuicyjnym pojmowaniem, które utrudnia poważną debatę nad nabierającymi coraz większego znaczenia problemami globalnymi, związanymi z rujnowaniem środowiska przyrodniczego.

Literatura

- Ciążęła A., 2014, *Kto zasługuje na pomoc? Poparcie dla wybranych inicjatyw prospołecznych wśród studentów uczelni warszawskich*, *Studies in Global Ethics and Global Education*, 2, s. 43–53.
- Ciążęła A., 2015, *Postrzeżenie osób dbających o środowisko*, *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 13, 4, s. 65–84.
- Commoner B., 1974, *Zamykający się krąg: przyroda, człowiek, technika*, tłum. J. Lutosławski, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Cukiernik T., 2019, *Szałeństwo klimatyczne*, *Do Rzeczy*, nr 29/331, publikacja: 15–21.07.2019 [dostęp: 02.05.2023].
- Cygan D., Podgórski J., 2020, *To nie są żadni ekolodzy* <https://www.msn.com/pl-pl/news/other/ekspert-o-prote%C5%9Bcie-w-warszawie-to-nie-s%C4%85-%C5%BCadni-ekolodzy/ar-BB18N47W?ocid=msedgdhp> [dostęp: 29.07.2020].
- Czarnek P., 2021, *Dzieci trzeba uczyć ekologii a nie ekologii* <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/czarnek-dzieci-trzeba-uczyc-ekologii-a-nie-ekologii,336258.html> [dostęp: 02.05.2023].
- Dołęga J.M., 1998, *Człowiek w zagrożonym środowisku. Z podstawowych zagadnień sozologii*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa.
- Dołęga J.M., 2001, *Koncepcja sozologii systemowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa.
- Dołęga J.M., 2005, *Zarys sozologii systemowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa.
- Ekooszołomy! I gdzie to globalne ocieplenie?*, 2010, fakt.pl, publikacja: 16.01.2010 [dostęp: 02.05.2023].
- Encyklopedia PWN* <https://encyklopedia.pwn.pl/encyklopedia/ekologizm.html> [dostęp: 29.04.2023].
- Perfecki W., 2013, *Ekolodzy założyli sobie kościół*, rp.pl, publikacja: 04.11.2013 [dostęp: 29.04.2023].
- Harrison K., Boyd T., 2003, *Understanding Political Ideas and Movements*, Manchester University Press, Manchester.
- Mastalerz P., 2000, *Ekologiczne kłamstwa ekowojowników. Rzecz o szkodliwości kłamliwej propagandy ekologicznej*, Wydawnictwo Chemiczne, Wrocław.
- Niedbał J. (2014) *Ekolodzy blokują budowy*, Bankier.pl, publikacja: 17.04.2014 [dostęp: 29.04.2023].
- Peterson del Mar D., 2010, *Ekologia*, tłum. J. Karłowski, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań.
- Pietrzak L., 2015, *Ekoterrorysty*, *Uważam Rze*, 5, 163.
- Rafałowicz M., 2013, *Greenpeace to pożyteczni idioci*, *Wywiady i rozmowy*, rp.pl, publikacja: 14.11.2013 [dostęp: 02.05.2023].
- Reisman G., 2015, *Ekologizm trucizna XXI wieku*, tłum. A. Statkiewicz, B. Pawiński, Fijorr Publishing, Warszawa.

Sztumski W., 2020, *Ekologizm – nadzieja, zagrożenia czy straszak?*

<https://www.sprawynauki.edu.pl/archiwum/dzialy-wyd-elektron/288-filozofia-el/4314-ekologizm-nadzieja-zagrozenie-czy-straszak> [dostęp: 02.05.2023].

Tesch D., Kempton W., 2004, *Who is an Environmentalist? The Polysemy of Environmentalist Terms and Correlated Environmental Actions*, *Journal of Ecological Anthropology*, 8, 1, s. 67–83.

Tokarczyk R.A., 2010, *Współczesne doktryny polityczne*, Wolters Kluwer, Warszawa.

Tokarczyk R.A., 2016, *Ekologizm inspiracją nowych nurtów myśli i systemów norm* [w:]

M. Marczevska-Rytko, D. Maj (red.), *Ekologizm*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.

Tomasiewicz J., 2004, *Przemoc w ruchu ekologicznym: od obywatelskiego nieposłuszeństwa do terroryzmu (przypadek Earth Liberation Front)*, *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 1, s. 187–209.

Tomiałojć L., 2011, *Kto to jest ekolog?*, *Miesięcznik „Dziki Życie”*, 2.02.2011, dzikiezycie.pl [dostęp: 8.04.2023].

Trudnowski P., 2021, *Przełamać „ekologizm”. W poszukiwaniu trwałych fundamentów narracyjnych zielonego konserwatyzmu* [w:] J. Kucharczuk, P. Musiałek, T. Ociepka, M. Rzczycki, M. Wojtyło (red.), *Zielony Konserwatyzm. Wyzwania i rekomendacje w 10 kluczowych obszarach*, Centrum Analiz Klubu Jagiellońskiego, Kraków.

Ward B., 1966, *Spaceship Earth*, Columbia University Press, New York.

Warzecha Ł., 2021, *Klimatyzm obnażony. Nauka przeciw klimatystom*, *Tygodnik Lisickiego Do Rzeczy*, 19, publikacja: 10–16.05.2021 [dostęp: 8.04.2023].

Ziemkiewicz R., 2019, *Nowa religia – klimatyzm*, *Do Rzeczy*, 29/331, publikacja: 15–21.07.2019 [dostęp: 8.04.2023].

Żółciak T., 2020, *Ekologia czy ideologia. Spór nie poprawia sytuacji, a kapitał zbijają tylko politycy*, *Gazeta Prawna* <https://serwisy.gazetaprawna.pl/ekologia/artykuly/1448006,ekologia-ideologia-polityka-kosciol-jedraszewski.html> [dostęp: 8.04.2023].

Conceptual chaos around ecology – ambiguity of concepts related to ecology and associations they evoke

ABSTRACT

The subject of the article is the ambiguity of terms related to environmentalism in Polish. The article presents the results of a research on students' understanding of concepts related to environmentalism. The article also includes a theoretical analysis of the comprehension and use of terms such as 'ecology', 'ecologist' and 'ecologism' in Polish.

One of the inspirations for the study was the lack of distinction in Polish between ecology as a science and an ecologist as a biologist, and environmentalism which is also called 'ecology' in Polish and an ecologist as an pro-environmental activist ('environmentalist') which occurs in English.

The aim of the study was to find out the understanding of terms related to ecology and associations they evoke. The study was conducted in 2022 on a group of 185 students of the Maria Grzegorzewska University. Each participant answered three open-ended questions concerning their knowledge and understanding of terms such as 'ecology', 'ecologist', 'ecologism' and 'environmentalism' or associations they evoke. The results were analysed in terms of the most frequent answers. Furthermore, a qualitative analysis of the responses was carried out.

The word 'ecology' turned out to be associated by the majority of participants with caring for the environment, and by a definite minority with science. 'Ecologists' also turned out to be associated with environmentalists, and only by a few participants with scientists. The associations turned out to be mostly positive, as well as positive features (e.g. empathy, responsibility) being attributed to environmentalists. Participants were also asked if they had come across terms such as 'ecologism' and 'environmentalism'. 'Ecologism' turned out to be understood by the participants very differently, ranging from "ecological human conscience" to "fake ecology" and "aggressive imposition of views". The term 'environmentalism' appeared unfamiliar to the students.

The results of the study indicate the presence of conceptual chaos. Words that are nowadays increasingly appearing in various contexts turn out to be understood very differently and evoke various associations, both positive and negative, which can sometimes be distant from the communicator's intentions. Attributing qualities such as empathy and sensitivity to environmentalists rather than awareness may, in turn, indicate that postulates regarding environmental protection are perceived as idealistic rather than scientifically based.

Key words: ecology, environmentalism, environmentalist, ecologism

---

Ariadna Ciążela, dr / PhD

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie / The Maria Grzegorzewska University in Warsaw

e-mail: adciazel@aps.edu.pl

cytacja:

Ciążela A., 2023, *Chaos pojęciowy wokół ekologii – wieloznaczność pojęć związanych z ekologią i skojarzenia z nimi*, MAZOWSZE Studia Regionalne, 46, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Warszawa, s. 9–24, <https://www.doi.org/10.21858/msr.46.01>

MAZOWIECKIE BIURO
PLANOWANIA REGIONALNEGO
W WARSZAWIE ©